

Ένα τραγούδι

Posted on Παρασκευή 24 Απριλίου, 2015 by giorgosaragis

Ένα τραγούδι (Μνήμη εποχής)

Φθινόπωρο του 1947. Είμουν έντεκα χρονών. Μόλις είχα κατεβεί, με πλήρη χωριάτικη εξάρτηση, από το χωριό στην πόλη. Ανέβαινα την οδό Δωδώνης, ώρα που πηγαίνουν τα πουλιά να κουρνιάσουν. Ανέβαινα προς τον Κουραμπά στο αριστερό νοητό πεζοδρόμιο του δρόμου, γιατί πεζοδρόμιο όπως το ξέρουμε δεν υπήρχε, αλλά χωμάτινη πλατιά λωρίδα στην άκρη του επίσης χωμάτινου δρόμου, όπου στη χάση και στη φέξη περνούσε κανένα μόνιπλο ή κανένας χαμάλης σπρώχνοντας το καροτσάκι του. Άντετρα και κανένα στρατιωτικό ή άλλο φορτηγό αυτοκίνητο. Άπεναντί μου δεξιά έβλεπες την Ακαδημία, το πολύκλαδο κτίριο της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Κοντά της, πάνω μεριά, δίπλα στο δρόμο, το καφενείο του Γκόλα, το παντοπωλείο και σειρά από σπίτια. Αριστερά μου δυο τρία σπίτια κι ένα άμπέλι. Ψηλότερα ή Πυροσβεστική και πλάι της μέσα στα δέντρα και στις γλυσίνες το ψυχαγωγικό κέντρο του Κουραμπά. Στο καφενείο του Γκόλα, έξω από το κατάστημα, άνθρωποι τά πίναν γύρω από τραπεζάκια, μόλις ξεχώριζα τις κουπιές τους κάτω από τις αδύνατες ηλεκτρικές λάμπες. Κι οι κουβέντες τους χαμηλές, σαν άξειδιάλυτο μουρμουρητό. Είχε σταματήσει κι ο φωνόγραφος. Από τραγούδια ήξερα μόνο δημοτικά, πολλά δημοτικά, λόγια, μελωδία, χορός, άξεχώριστα. Μ' αυτά είχα μεγαλώσει. Κι εκείνη τή δύσκολη δεκαετία του '40-'50, ο κόσμος στά χωριά λές και βάλθηκε να ξεφαντώνει σαν να 'ταν ή καλύτερη εποχή. Στο στόμα γυρόφερνα μιά καραμέλα «μαργαρίτα». Αυτές τις σκληρές καραμέλες που άργοσαν να λιώσουν και τις είχα βάλει στο μάτι. Όχι πώς δεν μου άρεσαν οι άλλες, όλες μου άρεσαν κι έλεγα πώς άμα μεγαλώσω και βγάζω λεφτά θά τρώω μόνο καραμέλες. Όμως οι «μαργαρίτες» δεν ήταν πολύ άκριβές, είχαν έλαφρό άρωμα και φτουρούσαν.

Κι έξαφνα κάτι έγινε· ένα τραγούδι από δίσκο δόννησε την άτμόσφαιρα. Πρώτα κάτι καρφωτές πενιές σαν από τεζαρισμένες χορδές μαντολίνου –μαντολίνο είχαμαν στο καινούριο σπίτι προτοού να τό κάψουν οι Γερμανοί. Κάτι καρφωτές πενιές, σαν από καλέμι μάστορα πάνω σέ σκληρή πέτρα. Έπειτα μιά άγνωστη γυναικεία φωνή. Μιά φωνή λαγαρή, γλυκεία, διαπεραστική. Μά τί ήταν αυτό!.. Από μέσα της φάνηκε να ξεπηδάει ένα κεχριμπαρί χρώμα που σκέπασε τό καφενείο με τους θαμώνες αλλά και τά γύρω μέρη. Άλλο τραγούδι τουτό, άλλης σειράς. Κοντοστάθηκα βάζοντας αυτί, με τις αισθήσεις αιφνιδιασμένες από αυτό που συνέβαινε. Η περιοχή σαν να 'χε συντονιστεί με τή φωνή του παράξενου τραγουδιού. Η Ακαδημία ντύθηκε μεμιάς τό χρώμα και τήν έντασή της. Ο δρόμος σκέπασε τις λακούβες του μ' ένα κεχριμπαρί μαγνάδι, μαζί και τά πεζοδρόμια στις δυο μεριές του. Τά σπίτια με τις καμινάδες τους, οι αυλές με τά λουλούδια τους, οι κήποι με τά δέντρα τους, πήγαιναν κι έρχονταν στο ρυθμό που έδιναν οι νότες. Κι όλη ή περιοχή σαν να 'χε γίνει άλλη τώρα. Έμεινα, κοιτάζοντας προς τό καφενείο, χωρίς έγνοιες, χωρίς σκέψεις. Κι όταν ο δίσκος σταμάτησε, τίποτε δεν άλλαξε για μερικά δευτερόλεπτα. Δευτερόλεπτα που έπεσαν ένα ένα άργά μέσα στην απόλυτη σιγή. Έπειτα, σιγά σιγά, όλοι ήρθαμε στα συγκαλά μας. Άρχισα κι εγώ να περπατάω μουδιασμένος προς τον Κουραμπά. Δεν τό 'ξερα τότε, όπως τό ξέρω τώρα, αλλά αισθανόμουνά άσυνείδητα να βαραίνει άδιόρατα πάνω μου τό κλίμα της εποχής. Τό άγνωστο τραγούδι τό άκουσα κάνα δυο φορές άκόμα και μιά μέρα τον έλεγαν πάνω σ' ένα περαστικό στρατιωτικό τζέιμς μιά παρέα φαντάροι. Έκτοτε χάθηκε και δεν ξανακούστηκε. Όμως όταν έβαζα στο στόμα καραμέλα «μαργαρίτα», να σου πάλι τό τραγούδι, τό καφενείο του Γκόλα, ή Ακαδημία, οι λακούβες της Δωδώνης, τά πεζοδρόμια κι όλα τ' άλλα.

Πέρασαν χρόνια. Η ζωή πήρε μεγάλες τοῦμπες. Έτυχε να γωρίσω και κάποιες άλλες, παρόμοιες ή σχεδόν, μουσικές στιγμές. Κάτι άνάλογο μου συνέβηκε όταν άκουσα πρώτη φορά τό συνθετικό ποίημα *Ο Μολδάβας* του Τσέχου συνθέτη Β. Σμέτανα. Στο σημείο που ή άρπα έπαιζε τον κυματισμό του νερού, άν και βρισκόμουν στην Αθήνα, βρέθηκα άκαριαά δίπλα στον Άραχθο. Εκεί

πού έζησα άξέχαστες παιδικές περιπέτειες. Κι όποτε άκούω τόν *Μολδάβα*, θέλω δέ θέλω, βουτάω στό ποτάμι μαζί μέ τήν παρέα μου ή ψαρεύουμε ή πηδοϋμε στην άμμουδιά ποιός θά πηδήσει μακρύτερα ή κάνουμε άλλες τρέλες.

Τώρα είμαι γέρος πιά. Οί καραμέλες εξακολουθοϋν νά μοϋ άρέσουν, αλλά όχι ως άποκλειστική τροφή. Άσε πού κάποτε μπήκαν στη μέση και οί γιατροί μέ τά διάφορα επιτρέπεται δέν επιτρέπεται. Τίς καραμέλες «μαργαρίτες» πές πώς τίς ξεγράψα, τό τραγούδι όμως όχι. Μάλιστα ψάχνοντας πρώτες εκτελέσεις ρεμπέτικων τραγουδιών άπόκτησα κι αϋτή πού τόσο άναζητοϋσα. Έτσι έμαθα πώς εκείνη ή τραγουδίστρια λεγόταν Στέλλα Χασκίλ· έβραϊκής καταγωγής άπό τή Θεσσαλονίκη. Κι ότι ή δεύτερη φωνή στά γυρίσμα τοϋ τραγουδιού άνήκε στον Μάρκο Βαμβακάρη και στον πεναδόρο και συνθέτη τοϋ τραγουδιού Βασίλη Τσιτσάνη.^[1] Αυτό πού μοϋ συνέβηκε τότε άπέναντι άπό τό καφενεϊο τοϋ Γκόλα είναι άμετάδοτο και δέν λέω περισσότερα. Όποιος έχει άκούσει τό τραγούδι εκείνη τήν έποχή ή έστω άργότερα, άς τό θυμηθεί μαζί μου μέσα άπό τους στίχους του:

*Κάποια μάνα άναστενάζει
μέρα νύχτα άνησυχεί,
τό παιδί της περιμένει
πού είχε χρόνια νά τό δεϊ.*

*Μέσα στην άπελπισιά της
κάποιος τήν πληροφορεί
ότι ζει τό παλληκάρι
και όπωσδήποτε θά 'ρθει.*

*Μέ ύπομονή προσμένει
Μέ λαχτάρα στην καρδιά
ό λεβέντης νά γυρίσει
άπ' τή μαύρη ξενιτιά.*

Γιά τους νεότερους άς ειπωθεί πώς τό τραγούδι αυτό άπαγορεύτηκε άπό τήν τότε κυβέρνηση, έπειδή τό τραγουδοϋσαν οί εκτοπισμένοι άριστεροί. Ίσως όμως ένοχλοϋσε και τό γεγονός ότι τό τραγουδοϋσαν μέ παραπλήσιο νόημα και οί στρατευμένοι. Πάντως ή δεύτερη συλλαβή τής μάνας, όπως τήν έλεγε ή Χασκίλ, και ή κορυφωσή τής φωνής στίς έπόμενες συλλαβές ως τό –στενάζει, εί, εί,... τρυποϋσε καρδιές. Και σήμερα έπίσης.

Άπό τήν τοπική έφημερίδα *Ήπειρωτικός Αγών* 17/4/2015.

^[1] Ο Τσιτσάνης, άς τό ξέρουμε, είχε πατέρα Γιαννιώτη και μάνα Ζαγορίσια. Όποιος θέλει νά αγοράσει τόν δίσκο και δέν τόν βρίσκει στα παλιατζιδικα, μπορεί νά τόν άναζητήσει στη συλλογή «Βασίλης Τσιτσάνης anniversary» στα βιβλιοπωλεία τοϋ Ίανου (Θεσσαλονίκη-Αθήνα) και σέ άλλα καταστήματα. Μιλώ για τήν εκτέλεση τοϋ τραγουδιού μέ τή Στέλλα Χασκίλ, όχι τήν ύστερη μέ τήν Πόλη Πάνου (πώς τόλμησε αϋτή νά τό τραγουδίσει;).